

FREMMEDSPRÅKSENTERET

NASJONALT SENTER FOR ENGELSK OG FREMMEDSPRÅK I OPPLÆRINGEN

Kinesisk språkundervisning i Norge, anno 2018

Øystein N. Øksenvåg
Rådgiver for øst-asiatiske språk og språkvalg
Fremmedspråksenteret, februar 2018

Sammendrag

Dette skoleåret har Fremmedspråksenteret gjennomført en kartlegging av kinesisk som fremmedspråk i norsk skole, samt foretatt en undersøkelse blant landets kinesisklærere om fagets status, muligheter og utfordringer.

Kartleggingen viser at kinesisk er det fjerde største fremmedspråket i norsk skole, bak spansk, tysk og fransk, og også det raskest voksende fremmedspråket. Kinesisk utgjør derimot fortsatt mindre enn 2 % av all fremmedspråkopplæring. Omtrent 1000 elever i norsk skole lærer kinesisk i dag, fordelt på rundt 50 skoler, inkludert nettundervisning og bydekkende tilbud. Kinesisklærerne forteller om generelt god rekruttering og stor interesse for språket blant elevene, og kinesisk har ifølge Utdanningsdirektoratet det høyeste gjennomsnittet i standpunkt karakter av alle fremmedspråkene.

Samtidig ønsker faglærerne seg en satsing på faget fra sentrale myndigheter, bedring av PPU for kinesisk og et økt fokus i samfunnet på viktigheten av å lære kinesisk. Mange skoleledere og skoleeiere er interesserte i å tilby undervisning i kinesisk, men peker på manglende ressurser til å satse på faget.

Fremmedspråksenteret er overbevist om at kinesisk er et skolespråk for fremtiden og at veksten vil fortsette, men at det er mange utfordringer på veien som kan gjøres mye lettere med en koordinert og uttalt satsing. Norske elever vil gjerne lære seg kinesisk, men det er kun et fåtall som får tilbudet.

Om Fremmedspråksenteret

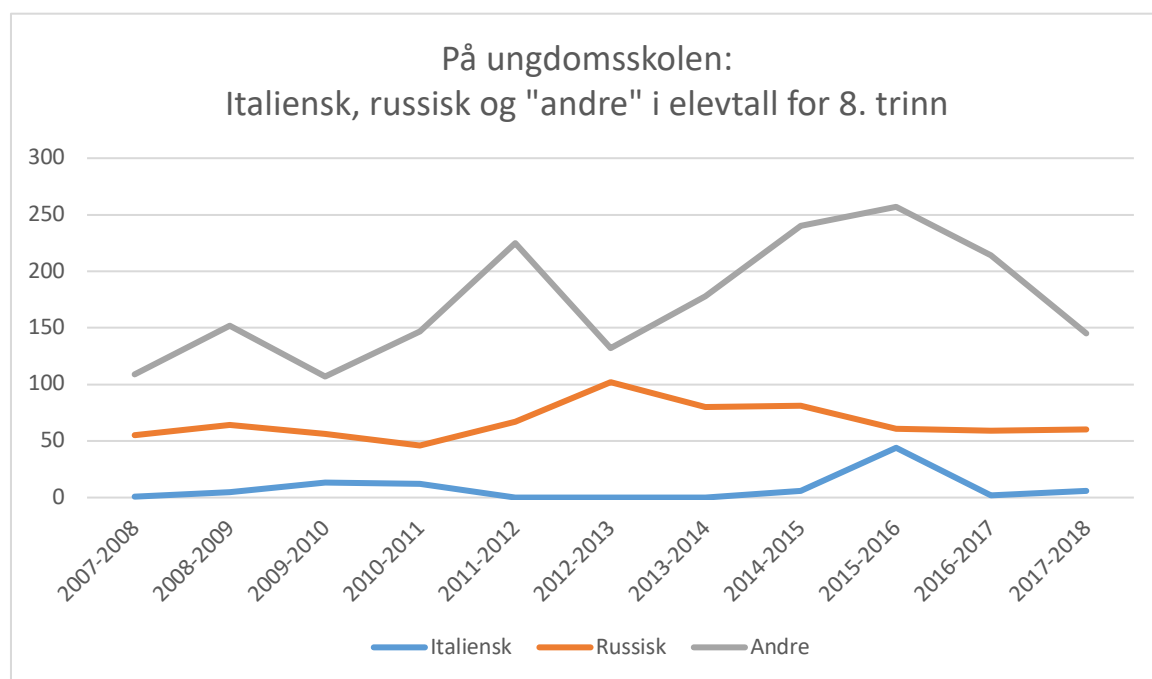
Nasjonalt senter for engelsk og fremmedspråk i opplæringen (Fremmedspråksenteret), er ett av flere nasjonale senter under Kunnskapsdepartementet. Senterets mandat er å:

- bidra til at barn, unge og voksne kan få en likeverdig og tilpasset opplæring av høy kvalitet i et inkluderende fellesskap.
- bidra til økt kvalitet i fremmedspråkopplæringen og til økt motivasjon og interesse for fremmedspråk
- videreføre arbeidet med forskningsformidling og praksisnær aktivitet og bistand basert på relevant forskning. Aktuelle målgrupper for arbeidet er lærerutdanningene, skole- og barnehageeiere, ledere og ansatte i barnehager og skoler og PP-tjenesten.
- støtte andre institusjoner og særlig lærerutdanningene i deres arbeid med kompetanseutvikling i skolene og barnehagene.

Ved behov skal Fremmedspråksenteret også være rådgiver for nasjonale utdanningsmyndigheter innenfor fremmedspråk. I tillegg skal Fremmedspråksenteret videreføre innsatsen på det internasjonale området og ivareta sine oppgaver overfor aktuelle samarbeidspartnere.

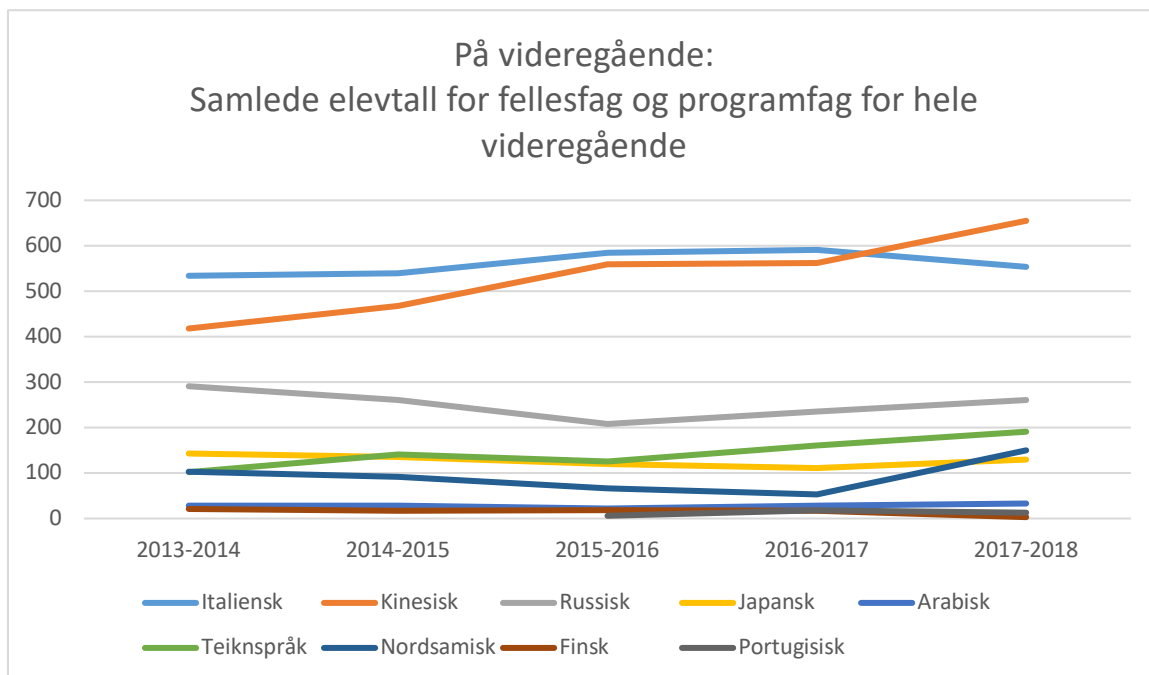
Statistikk over antall elever som lærer kinesisk i Norge, anno 2018

Kinesisk er fortsatt et lite skolefag sammenlignet med spansk, tysk og fransk som utgjør 98 % av all fremmedspråkundervisning i norsk skole. Allikevel har kinesisk økt sitt elevtall fra under 100 for ti år siden til omtrent 1000 i dag.

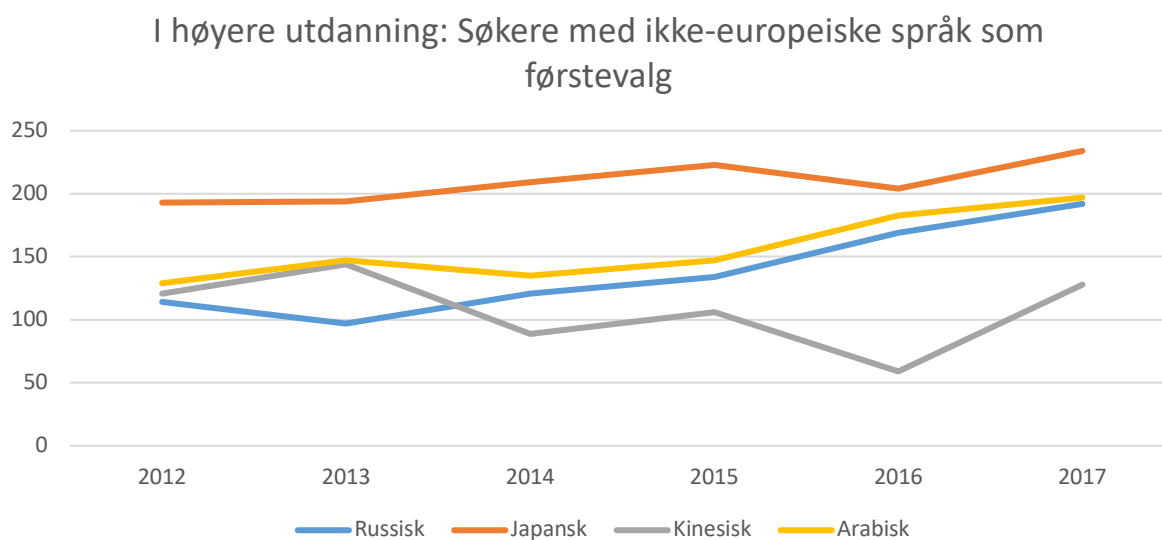
Ungdomsskolene i Norge rapporterer inn elevenes fagvalg til databasen GSI.¹ Her er beklageligvis ikke kinesisk en egen rubrikk, men sorteres under «andre». Fremmedspråksenteret vet gjennom sine kontakter og erfaring at en stor del av «andre» består av kinesisk. I statistikken over ser vi at mange færre elever velger kinesisk når de skal velge et fremmedspråk på 8. trinn. På grunn av problemet med rapporteringen er det ikke mulig å si eksakt hvor mange, men Fremmedspråksenteret kjenner til minst to ungdomsskoler som aktivt har prioritert bort språket på grunn av lave elevtall og på grunn av av prioritering av andre språk. Mulige grunner til sviktende rekruttering vil bli diskutert sammen med kinesisklærerenes tilbakemeldinger lenger nede i notatet.

¹ <https://gsi.udir.no/>

For videregående er rapporteringen bedre, men på grunn av feil i databasen² har Utdanningsdirektoratet måtte trekke alle tall fra før 2013-2014. Fremmedspråksenteret vet derimot at kinesisk her har hatt en lignende vekst som i ungdomsskolen, fra veldig få elever for ti år siden til nesten en tidobling i dagens antall.

I år har kinesisk gått markant forbi italiensk og er nå det fjerde største skolespråket i Norge, etter spansk, tysk og spansk.

I høyere utdanning er situasjonen annerledes. Kinesisk tilbys kun på to universitet i Norge: UiO og UiB, og er det minst populære av de ikke-europeiske fremmedspråkene i høyere utdanning. Siden 2010 og frem til i fjor har det vært en jevn nedgang i søkere, mens de andre språkene har opplevd økning. I fjor økte derimot søknadene til studium i kinesisk for første gang på mange år. Merk at UiB kun tilbyr kinesisk annethvert år, slik en ser det gjør utslag på grafen.

² <https://www.udir.no/tall-og-forskning/statistikk/statistikk-videregaende-skole/fagvalg-vgs/>

Hvem er elevene?

Elevene som velger kinesisk er helt vanlige elever, sterke, svake, jenter og gutter. Fremmedspråksenteret erfarer at de aller fleste skolene som tilbyr kinesisk ikke har problemer med rekrutteringen. På flere skoler oppleves derimot kinesisk som en utfordrer til de mer etablerte språkfagene fordi det trekker såpass mange elever. 1 av 4 som tar kinesisk i videregående tar det som programfag, det vil si som et ekstra fag i tillegg til det obligatoriske fremmedspråket - enten som fremmedspråk nummer to på vg1 eller vg2, eller som et fordypningsfag på vg3. Dette vitner om en meget stor interesse for språket.

Hvem er lærerne?

En kan dele lærerne inn i tre hovedgrupper:

- Tidligere studenter som selv har studert kinesisk som fremmedspråk i høyere utdanning.
- Etniske kinesere som bor i Norge med undervisningskompetanse i kinesisk og/eller andre fag.
- Lærere fra Konfutse-instituttet som er utplassert i Norge.

Hvem er skolene?

Det er i dag 27 skoler i Norge, fra Tromsø i nord til Kristiansand i sør som underviser i kinesisk. Det er i hovedsak større skoler i større byer som tilbyr kinesisk, og på de fleste av disse skolene undervises det allerede i spansk, tysk og fransk. I tillegg kommer bydekkende tilbud i Oslo og delvis i Kristiansand samt nettundervisning i Vestfold og Trøndelag fylke, og det er derfor sannsynligvis elever fra minst 50 forskjellige skoler som lærer kinesisk.

Det er utfordrende for skoler å opprette et nytt språkfag, først og fremst på grunn av økonomiske utfordringer. En halvfull klasse i enten spansk, tysk, fransk eller kinesisk betyr at skolen taper penger på lærerlønninger. Fremmedspråksenteret har vært i kontakt med mange skoler som gjerne skulle tilbudt kinesisk som fag, men som ikke har råd til det. De skolene som tilbyr kinesisk gjør det dermed fordi de er opptatt av å tilby det lille ekstra i konkurranse med andre skoler, eller fordi de ser det som prestisjetungt å kunne tilby et fag som fortsatt regnes som eksotisk og nytt.

PPU – praktisk pedagogisk utdanning

Universitetet i Oslo tilbyr PPU med fagdidaktikk kinesisk, men kun som et heltidsstudium. Høgskolen i Sørøst-Norge har etter oppfordring fra Fremmedspråksenteret inkludert kinesisk i sitt tilbud for studenter som vil ta PPU med fagdidaktikk fremmedspråk på deltid. Dette er en praksis som ikke utøves på blant annet UiO, men som er innenfor rammene av faget, siden alle språk i skolen bruker samme læreplan.

Konfutse-instituttet

Bergen Konfutse-institutt er etablert som en stiftelse i et samarbeid mellom Universitetet i Bergen, Høgskolen i Bergen og Beijing Sports University. Lærere fra Konfutse-instituttet står for undervisningen på noen få av landets videregående skoler, først og fremst på Vestlandet.

Kort oversikt og sammenligning med våre naboer – Sverige, Danmark, Finland

Tallene som presenteres under er kun ment som en indikator på omtrentlig størrelse, men vi kan se at Norge er i omtrent samme posisjon som våre nordiske naboland. Kinesisklærere i disse landene rapporterer også om de samme utfordringene som i Norge når det kommer til rekruttering av elever og skoler. Sitatene er hentet fra en artikkel skrevet i Språklärarnas Riksförbunds tidsskrift av Olle Linge ved Fortbildningsavdelningen för skolans internationalisering i Uppsala:

«I Sverige läste i runda slängar 4000 elever någon form av kinesiska läsåret 2014-2015, varav uppskattningsvis två tredjedelar på gymnasiet. På högstadiet går det att läsa kinesiska dels som elevens val (steg 1), dels som språkval (steg 2). På gymnasiet går det i teorin att läsa upp till steg 7, men i praktiken är det mycket ovanligt att fortsätta förbi steg 3.»

«I Danmark väljs språken ofta i ännu större block. Eleverna kan läsa kinesiska A, B eller C, där A innebär fyra timmar i veckan i tre år, B tre timmar i veckan i två år och C två timmar i veckan i ett år. Totalt läste ungefär 1400 elever kinesiska på gymnasiet i Danmark förra året.»

«I Finland finns kinesiska som ett tillvalsspråk på gymnasiet, men det finns också ett antal grundskolor som erbjuder kinesiska i olika former. I den officiella statistiken är kinesiska sammanslaget med andra språk, men uppskattningsvis läste ungefär 900 elever kinesiska förra året, varav drygt hälften på gymnasiet.»³

Skottland og England

Da Fremmedspråksenteret var på besøk i Glasgow i 2017 fikk vi opplyst at hele 28.000 elever lærer kinesisk på et eller annet nivå. Det skotske fremmedspråksenteret SCILT har Konfutse-instituttet som partner og de er fysisk lokalisert i samme bygning og del av samme organisasjon. Skottland har en stor satsing på språk med deres 1+2 approach.

I England er det som i Skottland vanskelig å finne offisiell statistikk, men Mandarin Excellence Programme er ett eksempel på tiltak. En kan merke seg at også her samarbeider de tett med Konfutse-instituttet og at de blant annet er en del av UCL (University College London).

Utfordringer for kinesisk som skolefag i Norge i fremtiden

De skolene som tilbyr kinesisk har få problemer med å rekruttere elever, og dermed er det to hovedutfordringer igjen: Kvalitet på lærere og lærerutdanning og utfordringen med å få skoler til å opprette nye tilbud. Fremmedspråksenteret har tidligere bistått skoler i Trondheim og Østfold i å opprette tilbud i kinesisk, men har ingen muligheter til å gjøre det i dag ettersom vi ikke lenger har ressurser. Utfordringen for skolene er først og fremst økonomisk.

På grunn av at få skoler underviser i kinesisk er det de aller fleste steder ikke et sammenhengende tilbud i kinesisk både på ungdomsskole og videregående. Norsk skole er lagt opp til at det optimale løpet for fremmedspråk går fra ungdomsskole og videre over i videregående. Veldig få elever fortsetter med kinesisk fra ungdomsskole til videregående i dag, og det hemmer kvaliteten og statusen til faget.

Lærerutdanning er en annen utfordring og her er det stor diskrepans mellom søkere og undervisningsplasser. UiO er eneste institusjon med PPU med fagdidaktikk i kinesisk, men har de siste årene kun tatt inn to til tre studenter, til tross for mange søknader. HSN har etter oppfordring fra Fremmedspråksenteret tatt inn til sammen fem studenter på deltidsutdanning i PPU med fagdidaktikk fremmedspråk. Dette er en mulighet som vi mener burde vært utforsket av flere institusjoner, også for andre språk enn kinesisk.

Fremmedspråksenteret er overbevist om at kinesisk er et skolespråk for fremtiden og at veksten vil fortsette, men at det er mange utfordringer på veien som kan gjøres mye lettere med en koordinert og uttalt satsing. Til sammenligning, men uten sammenligning for øvrig, var spansk for 20-30 år siden et lite skolespråk i Norge, men i dag er det det største. Norske elever vil gjerne lære seg kinesisk, men det er kun et fåtall som får tilbudet.

Undersøkelse blant landets kinesisklærere, gjennomført høsten 2017

Høsten 2017 gjennomførte Fremmedspråksenteret en enkel spørreundersøkelse blant landets kinesisklærere. 20 lærere svarte på undersøkelsen, altså om lag to tredeler av alle kinesisklærere i Norge, noe som må kunne regnes som representativt, selv om det er et lavt tall.

³ Olle Linge, Lingua 3.2016

Kort oppsummert: Hva sier landets kinesisklærere?

Kun fire lærere forteller om fall i elevtallet for dette skoleåret. (Offisielle tall fra Utdanningsdirektoratet bekrefter et fall i ungdomsskolen, mens tallene for VGS forteller om en økning i elevtall nasjonalt). Når det kommer til hvorfor elevtallet øker er svarene delt i to: En del trekker frem positivitet rundt Kina, men de fleste sier at kvalitet i faget og fornøyde elever er hovedgrunnen til økning i elevtall. Av de som ikke opplever økning, er hovedsakelig svaret at skolen ikke legger til rette for god nok informasjon om faget før elevene skal velge. Dermed er det mange elever som ikke tør å velge kinesisk, siden det fremstår som vanskelig, sært, unyttig og lignende. Større kunnskap om Kina blant elever og foresatte, og i samfunnet generelt ville vært positivt her.

Da lærerne ble bedt om å svare på hva som skal til for å øke rekrutteringen ytterligere var svarene delte, men de fleste svarte at et økt fokus på Kina fra styresmakter og i media ville være til stor hjelp, og ville kunne bidra til å øke statusen til faget. I tillegg er det ønskelig at alle skolene som tilbyr kinesisk legger til rette for rekruttering ved å informere elever og foresatte om hva faget innebærer og at det faktisk finnes et tilbud om kinesisk på skolen. På flere av skolene som har kinesisk blir ikke dette opplyst om før elevene begynner på skolen! I tillegg til dette nevnes også fortsatt fokus på kvalitet i undervisningen, noe som er naturlig.

Mange lærere etterspør et eget fokus på kinesisk som skolefag, helst i form av finansiering til skoler på en eller annen måte. Mange skoler som Fremmedspråksenteret har vært i kontakt med sier at de ønsker å tilby kinesisk, men at de ikke har seg råd til det. Dette fordi de da må ansette en ny lærer og fordi andre språkfag vil miste elever.

Oppfølging av undersøkelsen? Hva vil dere si til beslutningstakere?

I etterkant av undersøkelsen sendte vi ut en ny undersøkelse med oppfølgingsspørsmål, men beklageligvis er det få lærere som har svart, muligens fordi de fleste føler at de allerede har sagt det de ønsker å si. Kort oppsummert er svarene:

- Kinesisk må mer prominent inn i høyere utdanning
- Det trengs et bedre og mer utbredt tilbud for PPU med fagdidaktikk kinesisk
- Flere skoler må få insentiver til å tilby kinesisk
- Det trengs et nasjonalt fokus og en satsing på kinesisk som skolefag

Oppsummering

Kinesisk er et populært skolefag med et stort potensiale, men trenger hjelp til å etablere seg og vokse videre i norsk utdanning. Kinesisk som fremmedspråk åpner ikke bare opp for forståelse av kinesisk språk, men også kinesisk kultur, samfunn, historie, økonomi og politikk.

Dobbeltkompetanse etterspørres i større grad både i det private og det offentlige og kunnskap om Kina allerede i grunnutdanningen åpner for at mange flere kan tilegne seg dette i fremtiden. I tillegg vil dette også etter all sannsynlighet øke rekrutteringen til fagmiljøer som jobber med Kina og være en langsiktig viktig investering for det norske samfunnet.

Fremmedspråksenteret er Norges ressurscenter for engelsk og fremmedspråk i skolen og vil gjerne bidra til å utforme en satsing på kinesisk.